

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**РЕЗУЛТАТИ КВАНТИТАТИВНЕ СТУДИЈЕ
УТИЦАЈА УВОЂЕЊА ПОКАЗАТЕЉА ПОКРИЋА
ЛИКВИДНОМ АКТИВОМ**

Децембар 2015. године

Садржај:

1. Увод	4
2. Показатељ покрића ликвидном активом	5
1.1. Ликвидна актива.....	8
1.2. Ликвидни приливи.....	10
1.3. Ликвидни одливи.....	13
3. Закључак	15

1. Увод

Све до избијања светске финансијске кризе постојала је велика хетерогеност у регулаторним оквирима различитих земаља у погледу управљања ризиком ликвидности. У складу са стандардима Базела II, ризик ликвидности је био обухваћен Стубом 2 ових стандарда, односно фокус је био на дефинисању принципа за управљање овим ризиком. Поједини супервизори су тежиште ставили на дефинисање квалитативних стандарда за управљање ризиком ликвидности, док су други успоставили и квантитативне показатеље и лимите за потребе праћења изложености банке овом ризику, при чему је постојала велика хетерогеност и у самим дефиницијама и обухвату наведених показатеља у различитим земљама.

Стандардима Базела III, као и *Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012* (у даљем тексту: Уредба), којом су ови стандарди примењени у Европској унији, прописан је и нови показатељ покрића ликвидном активом (*Liquidity Coverage Ratio*, у даљем тексту: *LCR* показатељ) с циљем да се обезбеди сигурност банака од потенцијалних проблема с ликвидношћу у кратком року. Наведеним показатељем се од банака захтева да имају довољан ниво високо квалитетне ликвидне активе да издрже стресан сценарио у периоду од 30 дана, односно како би могле да покрију нето одливе ликвидних средстава у условима стреса у периоду од 30 дана. У условима стреса банка може користити ликвидну активу како би покрила нето одливе ликвидних средстава.

Европска комисија је у октобру 2014. године усвојила делегирану уредбу¹ којом је детаљно дефинисан начин обрачуна овог показатеља. Такође, на нивоу Европске уније, минимални захтевани ниво наведеног показатеља креће се од 60% почевши од 1. октобра 2015. године и постепено расте до 100%, при чему је крајњи рок за увођење минималног нивоа наведеног показатеља од 100% – јануар 2018. године.

Народна банка Србије (у даљем тексту: НБС) Одлуком о управљању ризицима банке прописала је два показатеља којима се исказује и прати ниво ликвидности банке, и то: показатељ ликвидности банке и ужи показатељ ликвидности банке, чији је циљ да обезбеде да банка у сваком тренутку има довољно ликвидних потраживања за покриће постојећег стања обавеза банке које доспевају у наредни месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности.

Иако између домаћег регулаторног оквира за управљање ризиком ликвидности и регулаторног оквира за управљање ризиком ликвидности у складу са Уредбом постоје неке сличности, већа свеобухватност регулаторног оквира постављеног стандардима Базела III, другачији приступ рачунању прописаног *LCR* показатеља, као и строжи критеријуми за укључивање елемената у његов обрачун, наводе на закључак да домаћи регулаторни оквир за управљање ризиком ликвидности није усклађен са стандардима Базела III.

Имајући наведено у виду, било је потребно извршити процену ефеката увођења новог *LCR* показатеља на ликвидност банака које послују у Србији, пре увођења овог показатеља у домаћи регулаторни оквир.

¹ COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) 2015/61 of 10 October 2014 to supplement Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and the Council with regard to liquidity coverage requirement for Credit Institutions.

С тим у вези, НБС је израдила обрасце за потребе добијања података од банака неопходних за процену ефеката увођења новог *LCR* показатеља, као и упутство за попуњавање наведених образаца. Након добијања података од банака радило се на провери њихове тачности и кроз комуникацију с банкама исправљању уочених недоследности.

Анализа је рађена са стањем на дан 30. јуна 2015. године за све валуте збирно, али и за значајне валуте, с тим што је за потребе квантитативне студије утицаја узета претпоставка да су RSD, EUR, USD и CHF значајне валуте како бисмо стекли слику о стању ликвидне aktive и нето одлива ликвидних средстава у свим банкама у наведеним валутама.

За потребе анализе банке су подељене по *peer* групама тако да се у *peer* 1 групи банака налазе банке са учешћем од преко 5% у билансној суми банкарског сектора, у *peer* 2 групи банке са учешћем од 1% до 5% у билансној суми банкарског сектора и у *peer* 3 групи банке са учешћем испод 1% у билансној суми банкарског сектора.

2. Показатељ покрића ликвидном активом

Показатељ покрића ликвидном активом рачуна се као однос ликвидне active која задовољава прописане опште и оперативне услове и нето одлива ликвидних средстава у 30 дана од дана рачунања показатеља, у условима стреса.

У Табели 1 су приказане вредности *LCR* показатеља на нивоу банкарског сектора и по појединачним *peer* групама, на основу резултата квантитативне студије утицаја, и то збирно у свим валутама и по валутама које су се за потребе квантитативне студије утицаја сматрале значајним.

Поред наведеног, у другом делу Табеле 1 је приказан и износ ликвидне active који појединачним банкама недостаје за достизање *LCR* показатеља од 100%. Наведени недостатак ликвидне active је израчунат као збир ликвидне active који би био потребан банкама чији је *LCR* показатељ испод 100% да достигну вредност показатеља од 100%. У обзир није узета претпоставка о преливању ликвидних средстава из оних банака које имају вредности *LCR* показатеља изнад 100% на оне банке чији је показатељ испод 100%.

Табела 1: LCR показатељ и недостатак ликвидне активе

Назив групе	Валута	LCR показатељ (у %)	Недостатак ликвидне активе (у 000 RSD)
Банкарски сектор	Укупно	373,5%	2.543.270
	RSD	373,9%	2.623.809
	EUR	387,4%	6.376.243
	CHF	21,9%	26.731.242
	USD	229,4%	8.247.649
Peer 1	Укупно	495,3%	0
	RSD	357,3%	0
	EUR	587,2%	0
	CHF	222,2%	3.049.192
	USD	208,5%	6.607.677
Peer 2	Укупно	262,8%	1.242.192
	RSD	460,5%	0
	EUR	237,5%	6.376.243
	CHF	10,2%	22.990.987
	USD	348,7%	1.504.445
Peer 3	Укупно	252,3%	1.301.078
	RSD	175,9%	2.623.809
	EUR	519,3%	0
	CHF	12,2%	691.064
	USD	532,3%	135.527

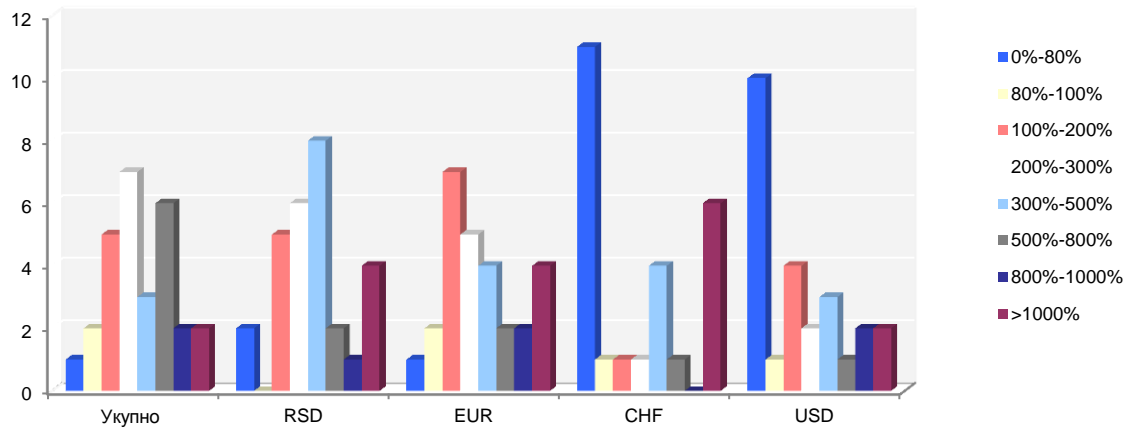
На основу Табеле 1 може се закључити да би на нивоу банкарског сектора вредност *LCR* показатеља била 373,5%, док би недостатак ликвидне активе био 2,5 млрд динара.

Као што се из Табеле 1 може видети, далеко највиша вредност *LCR* показатеља, збирно у свим валутама, била би забележена у *peer 1* групи. С друге стране, вредност *LCR* показатеља, збирно у свим валутама, у *peer 2* и *peer 3* групи су на сличном нивоу.

Оно што је такође приметно јесте да на нивоу банкарског сектора и по појединачним *peer* групама постоји проблем с недостатком ликвидне активе у односу на нето одливе ликвидних средстава у швајцарским францима, што показују и ниске вредности *LCR* показатеља у наведеној валути, посебно на нивоу банкарског сектора и у *peer 2* и *peer 3* групи.

На наредном графикону приказан је број банака с вредношћу *LCR* показатеља који се налази у приказаним распонима.

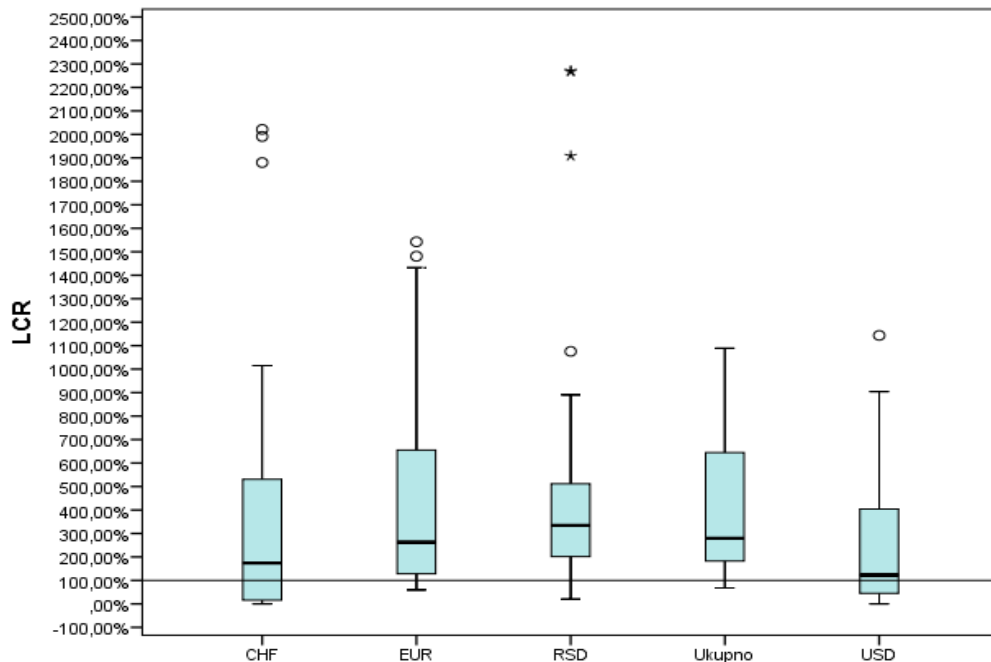
Број банака по распонима *LCR* показатеља

Посматрано збирно у свим валутама, највећи број банака би имао *LCR* показатељ у распону од 200% до 300% (седам банака) и у распону од 500% до 800% (шест банака) и у том случају би само једна банка имала наведени показатељ испод 80%, док би још две банке имале *LCR* показатељ у распону од 80% до 100%. Посматрано по појединачним валутама, у швајцарским францима би највећи број банака имао *LCR* показатељ испод 80% (чак 11 банака).

Наредни графикон приказује максималне, минималне, вредности првог, другог и трећег квантила *LCR* показатеља појединачних банака.

LCR показатељ појединачних банака

На графикону се види да је најнижа забележена вредност *LCR* показатеља, посматрано збирно у свим валутама 68%. Вредност другог квантила је око 280%, такође посматрано збирно у свим валутама. Поред тога, најнижа забележена вредност *LCR* показатеља, посматрано у свим

значајним валутама, забележена је у доларима у вредности од 0,13% и потом у швајцарским францима од 0,21%.

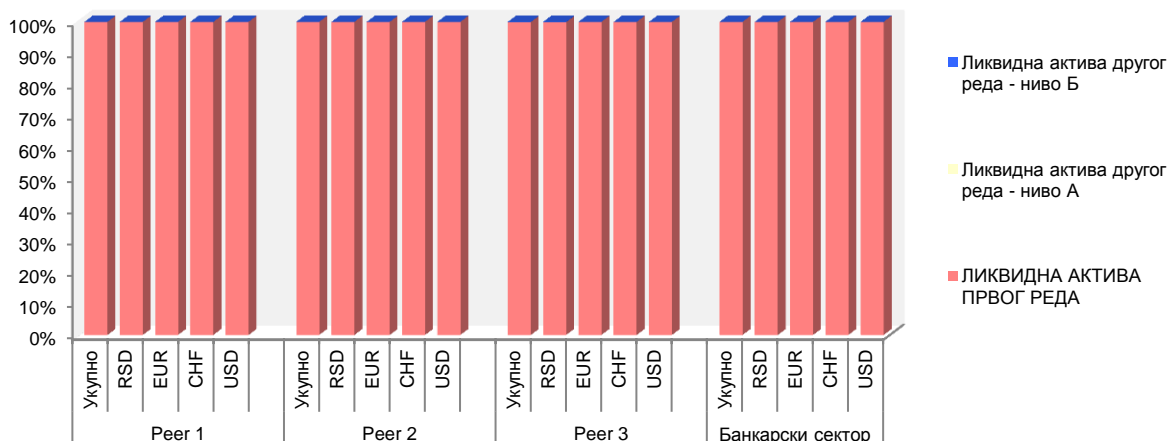
1.1. Ликвидна актива

У складу са стандардима Базела III ликвидна актива која се може укључити у обрачун показатеља покрића ликвидном активом добија се као збир ликвидне активе првог реда, која је најквалитетнији облик ликвидне активе, и готово сви елементи ове ликвидне активе могу се у 100% износу укључити у обрачун *LCR* показатеља, и ликвидне активе другог реда, која се дели на ликвидну активу другог реда ниво А и ликвидну активу другог реда ниво Б, при чему:

- најмање 60% ликвидне активе која се укључује у обрачун показатеља покрића ликвидном активом мора бити ликвидна актива првог реда;
- највише 15% ликвидне активе може бити ликвидна актива другог реда – ниво Б.

Као што се на наредном графикону види, у банкарском сектору Србије и по појединачним *peer* групама готово 100% ликвидне активе односи се на ликвидну активу првог реда. Домаће банке, поред ликвидне активе првог реда, имају врло мало ликвидне активе другог реда ниво – Б, коју у њиховом случају чине само акције привредних друштава, које чине део *Belex15* индекса.

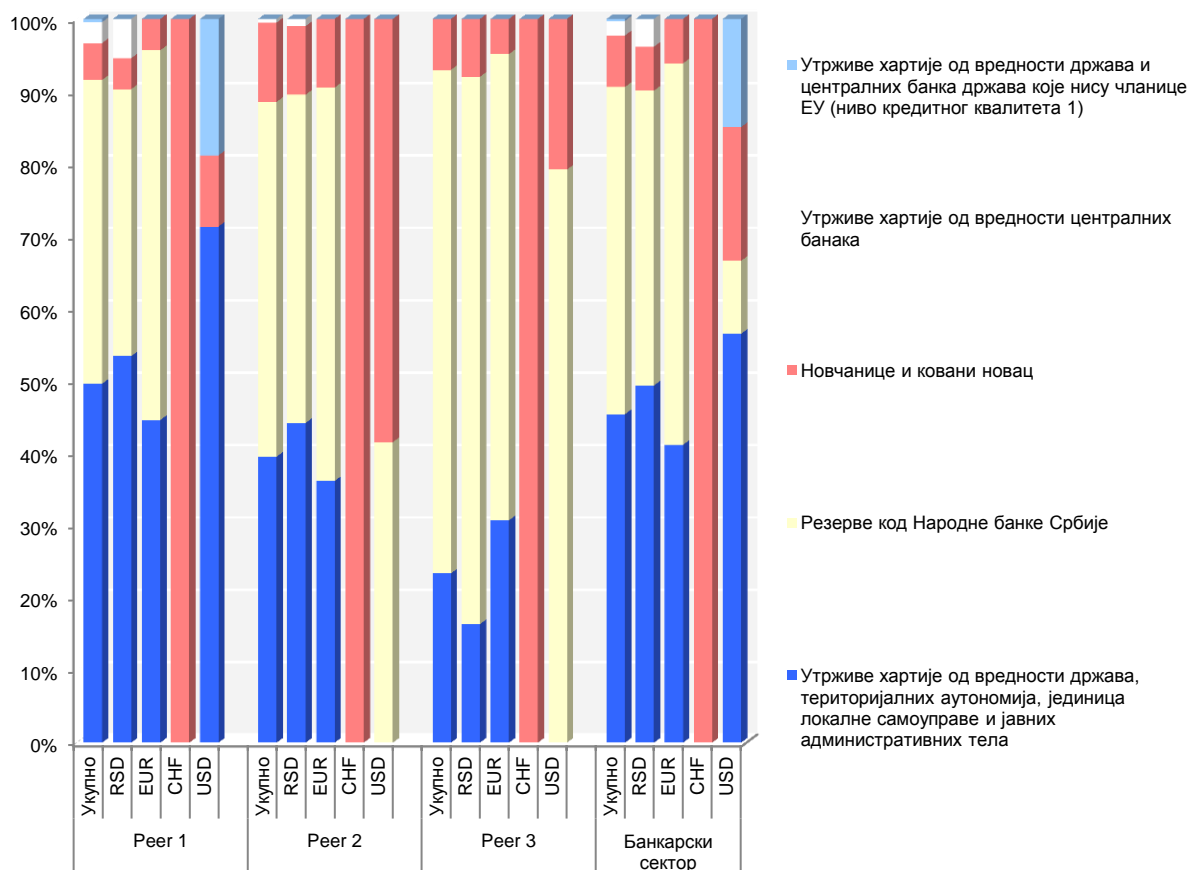
Учешће ликвидне активе по врстама

У оквиру ликвидне активе првог реда највеће учешће имају резерве код НБС, односно депозити вишкова ликвидних средстава и издвојена динарска и девизна обавезна резерва, као и државне хартије од вредности. На нивоу банкарског сектора, збирно у свим валутама, та два облика ликвидне активе првог реда имају готово исто учешће (у збиру ова два облика ликвидне активе првог реда чине више од 90% ликвидне активе банака), у *peer 1* групи мало веће учешће имају државне хартије од вредности, док код *peer 2* и посебно *peer 3* групе веће учешће имају резерве код НБС. Наведено се може видети на наредном графикону који приказује учешће различитих елемената ликвидне активе првог реда на нивоу банкарског сектора и по *peer* групама, и то збирно у свим валутама, као и по валутама које су се сматрале значајним за потребе квантитативне студије утицаја.

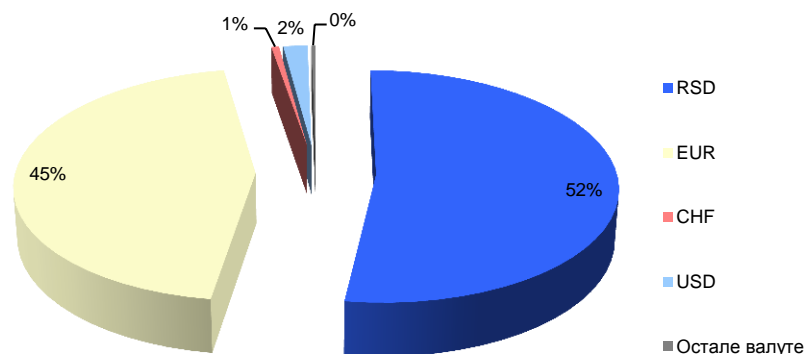
Учешће елемената ликвидне aktive првог реда

На претходном графикону се може видети да у динарима и еврима, као и збирно у свим валутама највеће учешће у ликвидној активи првог реда имају резерве код НБС, као и државне хартије од вредности, док се 100% ликвидне aktive првог реда у швајцарским францима односи на готовину у благајни. Када је реч о доларима, на нивоу банкарског сектора и у *peer 1* групи доминирају државне хартије од вредности, док у *peer 2* групи доминира готовина у благајни, а у *peer 3* групи највеће учешће имају резерве код НБС.

Наредни дијаграм приказује учешће ликвидне aktive на нивоу банкарског сектора по валутама, на ком се види да највеће учешће од 52% има ликвидна актива у динарима и потом ликвидна актива у еврима са учешћем од 45%, док остале валуте имају учешће од 2% (USD) и ниже (CHF и остале валуте).

Учешће ликвидне aktive по валутама на нивоу банкарског сектора

Такође, потребно је напоменути да се у складу са стандардима Базела III средства на рачунима у другим банкама не укључују у ликвидну активу за потребе обрачуна *LCR* показатеља с обзиром на то да у стресним условима на тржишту банка може имати проблем да приступи наведеним средствима уколико је и друга уговорна страна изложена тим стресним условима, али се наведени износ готовине може укључити у ликвидне приливе у виду потраживања од конкретне банке. На нивоу банкарског сектора Србије, према подацима достављеним у оквиру квантитативне студије утицаја, 265,4 млрд динара се налази на рачунима у другим банкама од чега се 237,6 млрд динара налази на рачунима у другим банкама с рејтингом инвестиционог ранга. Од наведеног износа *peer 1* група банака има 98,7 млрд динара средстава на рачунима у другим банкама и 96% тог износа се налази на рачунима у другим банкама с рејтингом инвестиционог ранга, *peer 2* група банака има 159,7 млрд динара средстава на рачунима у другим банкама и 85% тог износа се налази на рачунима у другим банкама с рејтингом инвестиционог ранга, док *peer 3* група банака има 7,3 млрд динара средстава на рачунима у другим банкама и 88% тог износа се налази на рачунима у другим банкама с рејтингом инвестиционог ранга.

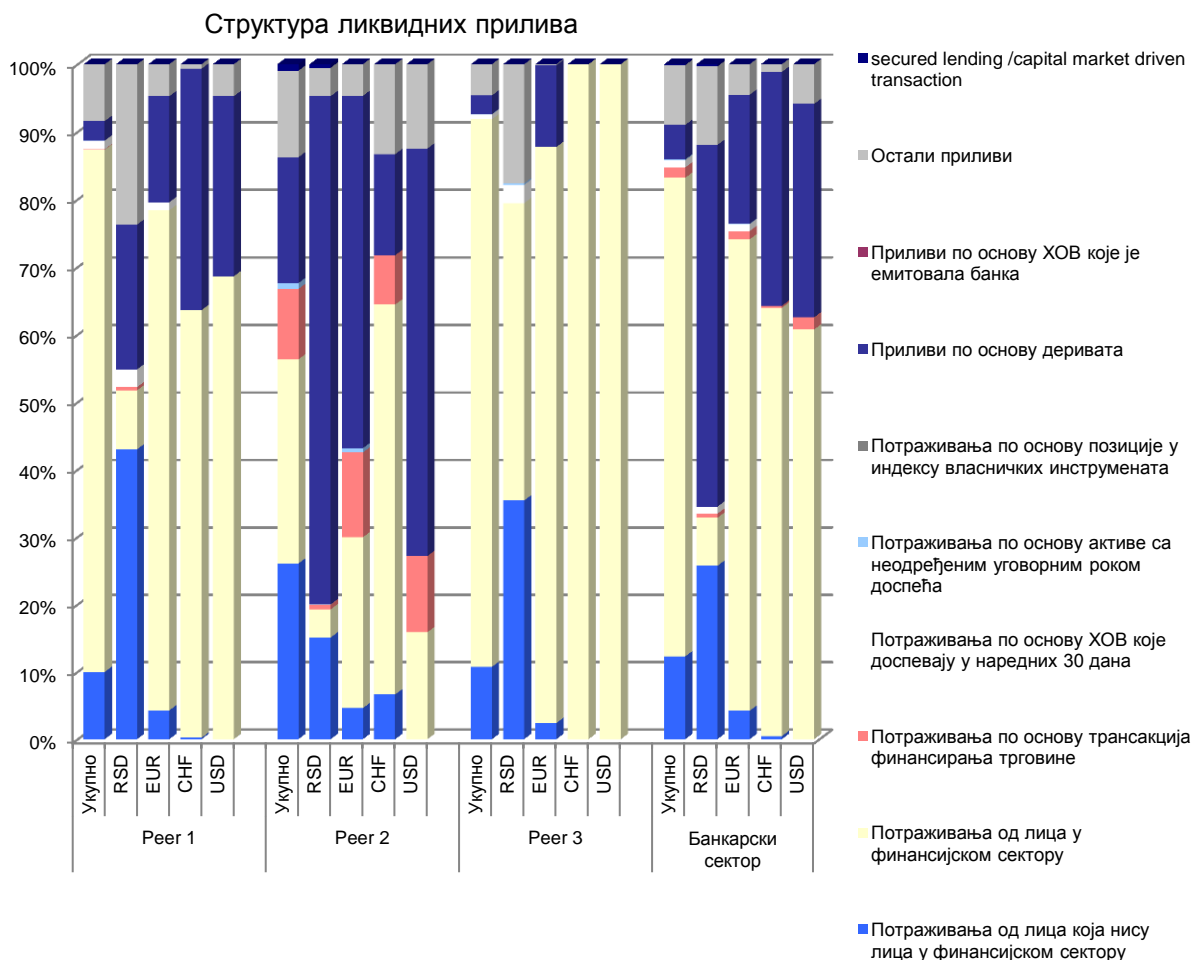
1.2. Ликвидни приливи

У складу са стандардима Базела III приливи банке по основу потраживања која доспевају у наредних 30 дана се могу укључити у ликвидне приливе за потребе обрачуна *LCR* показатеља уколико задовољавају следеће услове:

- дужник измирује своје обавезе благовремено (не постоји ни један дан доцње);
- банка нема разлога да очекује да ће дужник престати да измирује своје обавезе у наредних 30 дана;
- није реч о приливима по основу новог задуживања банке;
- није реч о приливима по основу активе банке која је већ укључена у ликвидну активу за потребе обрачуна *LCR* показатеља, осим уколико је реч о приливима који се очекују по основу те активе, а који нису узети у обзир приликом рачунања тржишне вредности те активе.

Наредни графикон приказује структуру ликвидних прилива банкарског сектора и појединачних *peer* група, збирно у свим валутама и по појединачним значајним валутама. На графикону се може видети да на нивоу банкарског сектора и у *peer 1* и у *peer 3* групи, посматрано

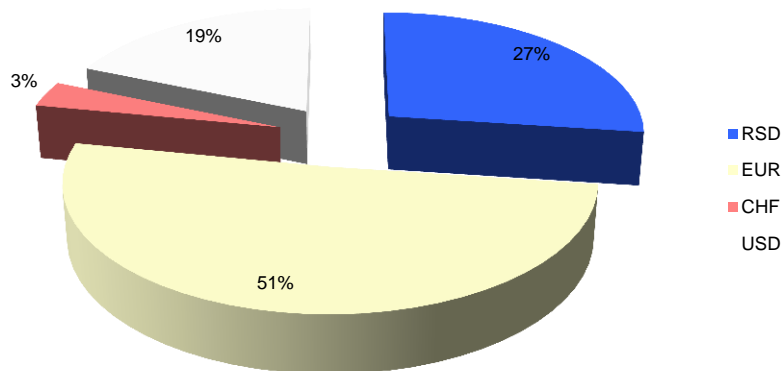
збирно у свим валутама, далеко највеће учешће у укупним приливима имају приливи по основу потраживања од лица у финансијском сектору, који се првенствено односе на потраживања по основу средстава на ностро рачунима, док код *peer 2* групе наведени приливи имају мало веће учешће од прилива по основу потраживања од лица која нису лица у финансијском сектору.

Посматрано по појединачним валутама, као што се на претходном графикону може видети, у динарима на нивоу банкарског сектора и код *peer 2* групе доминирају приливи по основу деривата, који се првенствено односе на валутне форвард уговоре, а који се рачунају на нето основи за сваку другу уговорну страну уколико су предмет споразума о нетирању из тачке 312. Одлуке о адекватности капитала банке. С друге стране, у динарима, код *peer 1* групе доминирају приливи по основу потраживања од лица која нису лица у финансијском сектору, а код *peer 3* групе приливи по основу потраживања од лица у финансијском сектору. У еврима, код *peer 1* и *peer 3* групе, као и на нивоу банкарског сектора, доминирају приливи по основу потраживања од лица у финансијском сектору, док код *peer 2* групе највеће учешће имају приливи по основу деривата. У швајцарским францима, на нивоу банкарског сектора и у све три *peer* групе, највеће учешће имају приливи по основу потраживања од лица у финансијском сектору. У доларима, код *peer 1* и *peer 3* групе, као и на нивоу банкарског сектора, највеће учешће имају приливи по основу потраживања од лица у финансијском сектору, док само код *peer 2* групе доминирају приливи по основу деривата.

На наредном графикону приказана је структура прилива на нивоу банкарског сектора по појединачним значајним валутама.

Структура прилива по валутама

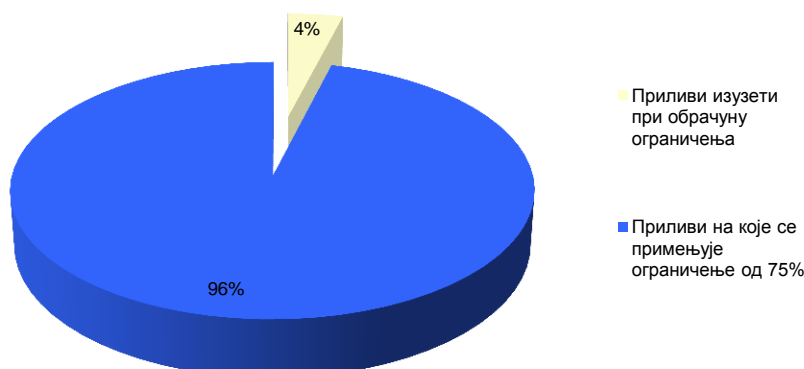
На графикону се види да се највећи део, односно 51% ликвидних прилива банкарског сектора, односи на приливе у еврима, 27% на приливе у динарима, 19% на приливе у доларима и свега 3% на приливе у швајцарским францима.

У складу са стандардима Базела III, како би се спречило да се банка ослања искључиво на очекиване приливе за достизање захтеваног нивоа показатеља покрића ликвидном активом и како би имала довољно ликвидне активе, укупни приливи ликвидних средстава који се укључују у обрачун показатеља покрића ликвидном активом су ограничени на 75% укупних одлива ликвидних средстава укључених у обрачун овог показатеља, при чему постоје одређени приливи на које се не мора применити наведено ограничење, а уз претходну сагласност НБС:

- приливи по основу трансакција с матичним друштвом, подређеним друштвом или подређеним друштвом матичног друштва;
- приливи по основу депозита банке положених код друге банке која је члан исте банкарске групе, ако су задовољени прописани услови.

Како се за потребе квантитативне студије утицаја претпоставило да је сагласност НБС за изузеће наведених прилива од ограничења добијена, на наредном графикону је приказано учешће прилива на које се примењује наведено ограничење, као и прилива који су изузети од таквог ограничења, на ком се види да се свега 4% прилива односи на приливе који могу бити изузети од ограничења у вредности од 75% износа одлива ликвидних средстава.

Учешће прилива са и без ограничења на 75% одлива

С обзиром на то да се највећи део прилива односи на приливе на које се примењује ограничење од 75% износа одлива ликвидних средстава, у наредној табели је приказан износ прилива који нису могли да служе као умањење одлива ликвидних средстава при обрачуну нето одлива ликвидних средстава због наведеног ограничења. Приказан је збир таквих прилива за банке које припадају појединачним *peer* групама, као и за све банке у банкарском сектору Србије.

Табела 2: Приливи искључени због ограничења од 75%

(У 000 RSD)

Назив групе	Укупно	RSD	EUR	CHF	USD
<i>Peer 1</i>	18.951.306	0	25.984.178	767.208	19.861.873
<i>Peer 2</i>	0	20.193.784	1.210.994	35.492	3.313.183
<i>Peer 3</i>	945.664	482.860	2.668.230	17.359	606.142
Банкарски сектор	19.896.970	20.676.645	29.863.402	820.059	23.781.198

Из табеле се може видети да је на нивоу банкарског сектора највећи износ прилива искључен због наведеног ограничења у еврима (29,9 млрд динара), што је случај и код *peer 1* групе (26 млрд динара), као и код *peer 3* групе (2,7 млрд динара), док је код *peer 2* групе највише прилива искључено при обрачуну *LCR* показатеља у динарима (20,1 млрд динара).

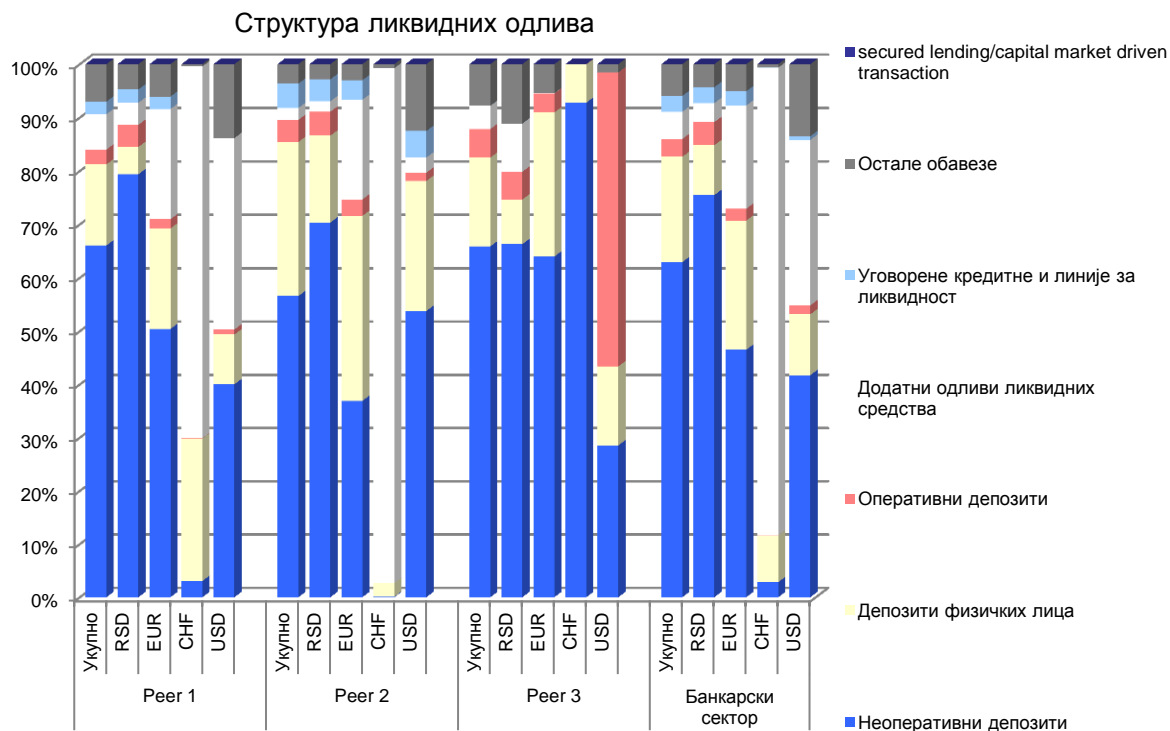
1.3. Ликвидни одливи

У складу са стандардима Базела III, у одливе ликвидних средстава при обрачуну *LCR* показатеља укључују се:

- текући износ стабилних депозита физичких лица и осталих депозита физичких лица;
- текући износ осталих обавеза које доспевају у наредних 30 дана или код којих је уговорено враћање средстава у наредних 30 дана, **односно поверилац у складу са уговором може затражити враћање средстава у наредних 30 дана;**
- додатни одливи (за колатерале);

- највећи износ који клијенти банке могу повући у наредних 30 календарских дана по основу неповучених кредитних линија или линија за ликвидност одобрених од стране банке;
- додатни одливи ликвидних средстава по основу осталих производа и услуга.

На наредном графикону приказана је структура одлива ликвидних средстава који се укључују у обрачун *LCR* показатеља, збирно за све валуте и појединачним значајним валутама, на нивоу банкарског сектора и по појединачним *peer* групама.

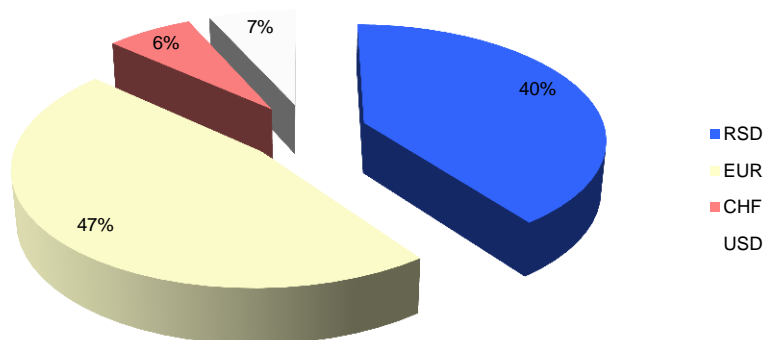
Оно што се може закључити с приказаног графикона је да највеће учешће у одливима ликвидних средстава имају одливи по основу неоперативних депозита, и то првенствено депозита правних лица који не настају по основу кореспондентног банкарства или послова главног брокера. Наведени случај постоји на нивоу банкарског сектора и у свим *peer* групама, збирно у свим валутама и по готово свим појединачним значајним валутама. Изузетак од наведеног постоји у швајцарским францима, на нивоу банкарског сектора и код *peer 1* и *peer 2* групе, у којима доминирају додатни одливи који се односе на одливе по основу деривата, односно првенствено валутних форвард уговора и одливе ликвидних средстава по основу уговора које је банка склопила, а код којих постоји могућност да у периоду од 30 календарских дана, у случају погоршања кредитне способности банке, односно смањења њеног кредитног рејтинга за до три нивоа, дође до додатних одлива ликвидних средстава банке или до обавезе да банка положи додатна средства обезбеђења. Поред наведеног, изузетак постоји и код *peer 3* групе, у доларима, код које доминирају одливи по основу депозита које су клијенти положили у оквиру успостављеног оперативног односа са банком.

Након неоперативних депозита, у еврима и швајцарским францима високо учешће имају и депозити физичких лица, док у динарима доминирају одливи по основу осталих производа и

услуга који се односе првенствено на ванбилансне ставке, попут датих гаранција, опозивних кредитних линија, кредитних картица и минуса по текућим рачунима.

Када је реч о валутној структури одлива ликвидних средстава, као што се на наредном графикону може видети, највеће учешће имају одливи у еврима (47%), потом у динарима (40%), док одливи у доларима и швајцарским францима имају доста мање учешће од 7% и 6%, респективно.

Структура одлива по валутама

3. Закључак

На основу приказаних резултата квантитативне студије утицаја увођења новог *LCR* показатеља може се закључити да је банкарски сектор Србије задовољавајуће ликвидан. Вредност *LCR* показатеља, посматрано збирно у свим валутама, на нивоу банкарског сектора била би преко 100%.

Иако у складу са стандардима Базела III банке нису у обавези да одржавају *LCR* показатељ на нивоу изнад 100% у појединачним валутама, већ само збирно у свим валутама, један од захтева у складу са наведеним стандардима јесте да банке морају ускладити валутну структуру ликвидне aktive с валутном структуром нето одлива ликвидних средстава како не би дошле у ситуацију да у условим стреса немају довољно ликвидне aktive у одређеној валути за покриће нето одлива у тој валути, а надлежна тела, уколико процене да је то потребно, банкама могу прописати минимални захтевани *LCR* показатељ у одређеној валути. На основу приказаних резултата анализе, приметно је да банке имају недовољан износ ликвидне aktive у швајцарским францима и доларима у односу на нето одливе у тим валутама. С обзиром на наведено, банке морају да узму у обзир и валутну структуру своје ликвидне aktive и да је ускладе с нето одливима ликвидне aktive.

Потребно је напоменути и да одређене податке које су банке доставиле у оквиру квантитативне студије утицаја није било могуће проверити на основу података којима НБС располаже. Ту се првенствено мисли на износ депозита физичких лица, које је било могуће искључити само уколико су задовољени прописани услови, а чији је циљ да се осигура да су банке искључиле само оне депозите који не могу бити повучени у наредних 30 дана, као и на депозите осталих клијената који су орочени на период дужи од 30 дана, али када клијент може захтевати повлачење средстава у наредних 30 дана.